

Леся О. Матвійчук, Людмила Г. Олійник
**ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА**

У статті розглянуто теоретико-методичні аспекти податкового планування. Розроблено комплексну систему податкового планування. Здійснено аналіз законодавчих змін щодо нарахування та сплати податків відповідно до положень Податкового кодексу України.

Ключові слова: податкове планування; фінансово-господарська діяльність; Податковий кодекс України.

Рис. 3. Літ. 12.

Леся А. Матвійчук, Людмила Г. Олейник
**НАЛОГОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ
УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье рассмотрены теоретико-методические аспекты налогового планирования. Разработана комплексная система налогового планирования. Проанализировано законодательные изменения относительно начисления и уплаты налогов согласно положениям Налогового кодекса Украины.

Ключевые слова: налоговое планирование; финансово-хозяйственная деятельность; Налоговый кодекс Украины.

Lesya O. Matviichuk¹, Liudmyla H. Oliynyk²
**TAX PLANNING AS AN INSTRUMENT IN FINANCIAL
AND ECONOMIC ACTIVITY OF ENTERPRISES**

The article outlines theoretical and methodological aspects of tax planning. The authors suggest a complex system of tax planning and also analyze changes in taxation based on the Tax Code of Ukraine.

Keywords: tax planning; financial and economic activity; Tax Code of Ukraine.

Peer-reviewed, approved and placed: 7.04.2016.

Постановка проблеми. Нестабільність державної політики у сфері оподаткування та пошук шляхів побудови ефективної системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства змушують представників бізнесу звернути більше уваги на податкове планування. Систематизація поглядів науковців та практиків, а також аналіз діючої нормативно-правової бази дозволить сформулювати пропозиції щодо удосконалення теоретико-методичних аспектів податкового планування, його сутності та практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним та практичним аспектам податкового планування присвячено наукові праці таких вчених, як П.К. Бечко [3], В.А. Горб [5] Л.М. Єріс [6], А.Г. Загородній [8], А.М. Поддєрьогін [11]. Водночас, віддаючи належне значному науковому доробку цих та інших вчених, варто підкреслити, що увага авторів здебільшого сконцентрована на вивченні окремих аспектів податкового планування. Низка завдань

¹ Khmelnytskyi National University, Ukraine.

² Vinnytsya Cooperative Institute, Ukraine.

концептуального, теоретико-методичного та практичного характеру залишається недостатньо вирішеними, що ускладнює процес організації податкового планування на вітчизняних підприємствах. Зокрема, поза увагою в більшості робіт лишилися питання розробки комплексної системи податкового планування в умовах динамічної зміни податкового законодавства.

Метою дослідження є аналіз теоретико-методичних аспектів податкового планування, розробка комплексної системи податкового планування та аналіз законодавчих змін щодо ставок та строків сплати податків та зборів відповідно до положень Податкового кодексу України.

Основні результати дослідження. На сучасному етапі розвитку вітчизняна податкова система характеризується складністю, мінливістю та надмірним податковим навантаженням, що призводить до зниження ділової активності, збільшення частки збиткових підприємств, правової незахищеності платників податків та тінізації діяльності суб'єктів господарювання. За таких умов процес успішного функціонування та розвитку підприємств залежить від ефективності податкового планування, здійснення якого дозволить підвищити якість управлінських рішень, націлених на мінімізацію податкових ризиків та оптимізацію податкових платежів підприємства.

У науковій літературі не існує єдності стосовно тлумачення поняття «податкове планування», що породжує необхідність дослідження його економічного змісту та визначення його особливостей. Для детального аналізу підходів до визначення податкового планування розглянемо сутність даного поняття у визначеннях різних авторів. Так, науковці у своїх дослідженнях трактують податкове планування, як: інтеграційний процес [3, 226; 5, 5; 9, 7], систему заходів [4; 8, 23; 10, 180; 11, 50], діяльність [6; 7, 2], сукупність інструментів, методів, прийомів, способів і засобів інформаційно-аналітичного забезпечення [12, 196]. На нашу думку, така багатовекторність у трактуванні сутності поняття «податкове планування» викликана відсутністю його чіткого визначення у нормативних документах та пов'язана з підвищенням актуальності його застосування в практиці господарювання сучасних підприємств, що спричинено достатньо високими витратами на оплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Ми вважаємо, що трактування податкового планування як системи заходів або інструменту дещо звужує його сутність та не враховує складності і багатоаспектності даного поняття. Визначення податкового планування як діяльності, на наш погляд, є дискусійним, оскільки діяльність характеризує процес взаємодії людини з об'єктами управління, завдяки чому досягається свідомо поставлена мета, яка виникла внаслідок появи потреби.

Таким чином, на основі аналізу та узагальнення досліджень вітчизняних та зарубіжних економістів запропоновано податкове планування розглядати як процес оптимізації податкових платежів, ефективного вибору або зміну режиму оподаткування та зменшення податкових ризиків підприємства в контексті чинного податкового законодавства, що дозволяє максимізувати прибутковість та ринкову вартість підприємства в теперішньому та майбутніх періодах.

У сучасних умовах господарювання вітчизняні підприємства переважно використовують у своїй діяльності разові дії в сфері податкового планування,

що знижує ефективність його результатів. З огляду на це, на підприємстві необхідно впровадити комплексну систему податкового планування, що включатиме цільовий, інформаційний, організаційний та функціональний блок податкового планування, що дозволить об'єднати низку взаємодіючих і взаємообумовлених компонентів та міститиме моніторинг виконання податкових планів і оперативного коригування розроблених заходів (рис. 1).

Враховуючи той факт, що останнім часом податкове законодавство в Україні змінюється щороку, вважаємо за доцільне здійснювати податкове планування в межах одного звітного року. Так, чергові зміни було прийнято Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909 від 24.12.2015 [2], отже часу на планування податкових платежів підприємства та можливість врахувати всі аспекти в податковій політиці підприємства на 2016 р. було небагато.

Проаналізуємо деякі зміни, які відбулися у 2016 р., порівняно з попереднім роком, у сфері оподаткування та їх вплив на податкове навантаження підприємств. Так, що стосується податку на прибуток, у 2016 р. було запроваджено низку новацій, зокрема: сплата податку за результатами квартальної декларації по податку на прибуток для підприємств із річним доходом понад 20 млн грн та сплата податку за результатами річної декларації по податку на прибуток для інших підприємств, що своєю чергою спричинить щомісячне зменшення навантаження для підприємств з доходом до 20 млн грн та щоквартальне збільшення навантаження для підприємств з обсягом доходу понад 20 млн грн. Також у 2016 р. відбулася відмова від сплати щомісячних авансових платежів із податку на прибуток, що, безумовно, є позитивним кроком, який дозволить знизити податкове навантаження на вітчизняні підприємства та зменшити щомісячне додаткове відволікання оборотних коштів підприємств.

Запровадження нової форми декларації з податку на прибуток підприємств полегшить процес заповнення та нарахування зобов'язань, оскільки контролюючим органом скорочено кількість додатків до декларації (з 14 до 9), також введено новий додаток, в якому узагальнено податкові різниці, що збільшують або зменшують фінансовий результат з метою оподаткування та надано можливість подавати інформацію про контрольовані операції в рамках трансфертного ціноутворення за скороченою формою. Що стосується ПДВ, то у 2016 р. відбулися основні зміни стосовно застосування спрощеного режиму оподаткування, уточнено базу нарахування ПДВ у випадку поставки власної продукції, послуг, які надаються самостійно, передбачено формування двох реєстрів на відшкодування ПДВ: для платників, що відповідають критеріям, визначеним для автоматичного відшкодування сум податку; для решти платників. На жаль, не відбулося скасування електронного адміністрування ПДВ у частині депонування коштів на спеціальних рахунках, що, як і у 2015 р., сприятиме махінаціям та розвитку тінювих схем з відшкодування ПДВ, а також перекладанню тягаря щодо збору податків з контролюючих органів на сумнівних платників податків.

У 2016 р. встановлено єдину ставку нарахування ЄСВ в розмірі 22% до усіх видів доходів, на які раніше нараховувався ЄСВ, що суттєво зменшило наван-

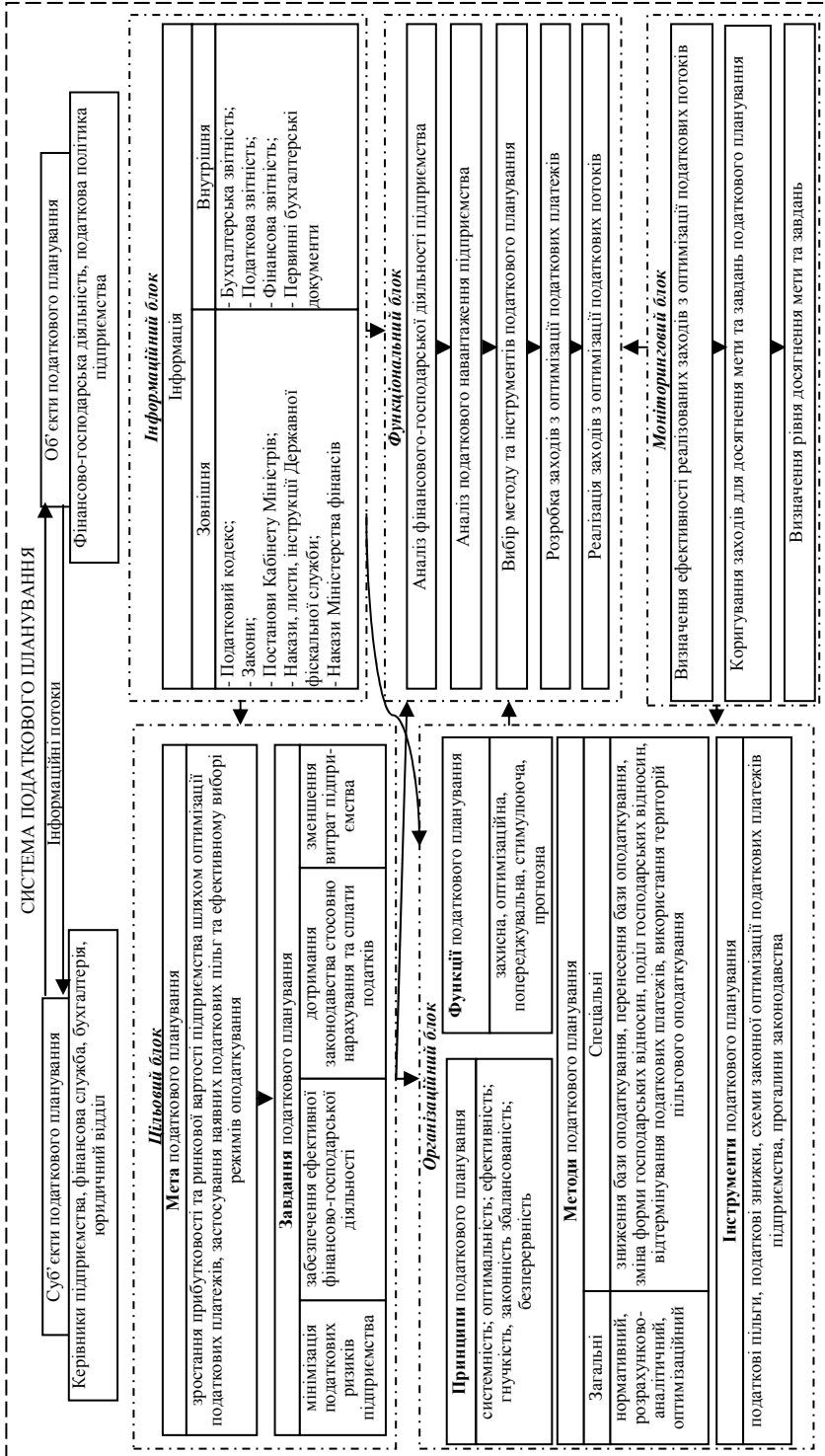

Рис. 1. Блок-схема податкового планування на підприємстві, авторська розробка

таження на підприємства. Також скасовано утримання ЄСВ з доходів і визначення класу професійного ризику для роботодавців та відповідні перевірки з боку Фонду соцстрахування щодо правильності такого визначення, що позитивно вплине на діяльність вітчизняних підприємств.

Власники бізнесу в сучасних умовах намагаються передбачити стан фінансово-господарської діяльності на крок вперед, тому здійснюють планування своєї діяльності. На допомогу бізнесу розроблено ряд програмних продуктів, використання яких допомагає проводити таке планування, але їх вартість не є завжди прийнятною, тому постає питання про використання більш економічних інформаційних засобів. Одним з продуктів, який дозволяє, на нашу думку, спростити процес планування є "Microsoft Excel".

Проаналізувавши діяльність щодо нарахування та сплати податкових платежів приватного підприємства «Бліц-Сервіс» (м. Вінниця) за 2014–2015 рр., яке здійснює діяльність у сфері торгівлі і послуг, було встановлено, що підприємство є платником податку на додану вартість з місячним терміном подання декларації та здійснює управлінський облік витрат для власників підприємства за результатами звітного кварталу. Діяльність ПП «Бліц-Сервіс» має сезонний характер, таким чином виникає необхідність у здійсненні податкового планування, що дозволить пом'якшити вплив коливань на нараховані податки та за необхідності коригувати обсяги реалізації товарів та виконання робіт, а також систематизувати витрати підприємства на придбання запасів та використання робочої сили. Нами було розроблено варіант податкового планування податку на додану вартість та податку на прибуток для цього підприємства, враховуючи специфіку його діяльності, що дозволить власникам щомісячно планувати свої податкові платежі, а також виявляти та контролювати фактори, які впливають на їх зміни (рис. 2–3).

Запропонований варіант податкового планування може бути видозмінений в залежності від специфіки та потреб діяльності суб'єктів господарювання, а також в залежності від потреб управлінського персоналу.

Збільшення або зменшення податкового навантаження підприємства залежить від виду його діяльності та обраної системи оподаткування. Зміна або розширення видів діяльності суттєво впливають на суму податкових платежів, при цьому розраховується найбільш ефективний варіант отримання позитивного результату.

Висновок. Податкове планування являє собою важливий інструмент управління грошовими потоками підприємства, що дає можливість оптимізувати податкові платежі і тим самим збільшити прибуток підприємства, підвищити його платоспроможність і відповідати репутації сумлінного платника податків. Крім того, податкове планування є методом мінімізації податкових ризиків та дозволяє коригувати обсяги реалізації товарів та виконання робіт, а також систематизувати витрати підприємства на придбання запасів та використання робочої сили.

На основі проведеного аналізу вітчизняного податкового законодавства доведено, що податкове планування доцільно здійснювати в межах одного звітного року, що дозволить приймати якісні управлінські рішення та оптимізувати податкове навантаження підприємства. Впровадженню такої складової

	Я	Ф	М	А	М	І	Черв	Лип	Серп	Вер	Ж	С	О	Т	Л	П	О
Період бюджетування:																	
5	2 015																
6	Податковий бюджет (ПДВ)																
7	Сума до оподаткування																
8	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
9	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
10	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
11	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
12	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
13	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
14	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
15	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
16	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
17	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
18	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
19	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
20	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
21	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
22	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
23	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
24	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
25	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
26	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
27	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
28	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
29	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
30	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
31	15	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32

Рис. 2. Податкове планування податку на додану вартість, авторська розробка

Податковий план 2015 [Последнее сохранение пользователя] [Режим совместимости] - Microsoft Excel													
Податковий бюджет (Прибуток)													
Статья	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	Резми
1	Період бюджетування:												
2	2015												
3	возврат в інструкцію												
4	С36												
5	Предупреждение системы безопасности. Запуск макросов отключен. Параметры...												
6	228 475	301 611	403 602	391 745	362 414	384 019	355 347	328 913	363 083	363 805	300 525	271 675	4 056 113
8	185 271	208 050	222 963	209 208	206 333	234 275	221 667	203 167	212 167	206 417	197 175	207 917	2 513 829
9	44 204	93 561	180 916	163 537	156 081	149 744	133 680	123 746	150 916	157 388	102 750	63 758	1 542 833
10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	112 090	152 671	224 957	227 031	204 430	199 223	182 382	179 270	200 162	205 511	160 485	129 471	2 177 681
13	36 532	77 323	149 519	151 683	128 992	123 756	106 944	103 822	124 724	130 073	84 917	52 683	1 271 079
14	5 560	5 350	5 440	5 350	5 440	5 470	5 440	5 350	5 440	5 440	5 370	6 780	66 630
15	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	41 100	493 300
16	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	25 478	305 732
17	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	3 420	41 040
18	18 236	18 462	20 084	19 902	19 934	19 616	19 358	19 160	18 934	18 665	18 105	17 605	227 961
19	99 149	130 478	168 464	144 912	138 060	165 180	143 000	130 483	144 087	138 829	121 935	124 800	1 650 471
20	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
21	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
22	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
23	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
24	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
26	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
27	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
28	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
29	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
30	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
31	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
32	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
33	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618
34	24 787	32 620	39 615	36 203	34 512	41 295	38 402	32 621	36 022	34 957	30 484	31 100	412 618

Рис. 3. Податкове планування податку на прибуток, авторська розробка

фінансового менеджменту як податкове планування в практичну діяльності вітчизняних підприємств сприятиме розроблена блок-схема, яка дає змогу не лише планувати податкові платежі, а й виявляти та контролювати фактори, що впливають на їх зміни. З метою зменшення витрат суб'єктів господарювання запропоновано використовувати у процесі податкового планування не дорогі спеціалізовані програмні продукти, а таблиці створені в "Microsoft Excel", що спрощує процес моделювання податкових нарахувань та контроль за їх сплатою.

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами та допов. // zakon.rada.gov.ua.

Podatkoviy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI zi zminamy ta dopov. // zakon.rada.gov.ua.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України від 24.12.2015 № 909-VIII // zakon.rada.gov.ua.

Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzhen u 2016 rotsi: Zakon Ukrainy vid 24.12.2015 № 909-VIII // zakon.rada.gov.ua.

3. Бечко П.К., Луса Н.В. Податковий менеджмент: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.

Bechko P.K., Lusa N.V. Podatkoviy menedzhment: Navch. posibnyk. – K.: Tsentr uchbovoi literatury, 2009. – 288 s.

4. Білоіван О.В. Податкове планування підприємницької діяльності // Економіка та підприємство. – 2006. – №5. – С. 339–345.

Biloivan O.V. Podatkove planuvannia pidpriemnytskoi diialnosti // Ekonomika ta pidpriemstvo. – 2006. – №5. – S. 339–345.

5. Горб В.А. Управління податковими платежами підприємства: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами. – Маріуполь, 2005. – 21 с.

Horb V.A. Upravlinnia podatkovyumu platezhamy pidpriemstva: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.01 – Ekonomika, orhanizatsiia i upravlinnia pidpriemstvamy. – Mariupol, 2005. – 21 s.

6. Єріс Л.М. Управління фінансовими ресурсами підприємств переробної галузі Сумської області: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит. – Суми, 2004. – 20 с.

Ieris L.M. Upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstv pererobnoi haluzi Sumskoi oblasti: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01 – Finansy, hroshovy obih i kredyt. – Sumy, 2004. – 20 s.

7. Забаренко Ю.О. Економічний механізм податкового планування на промисловому підприємстві: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Донецьк, 2008. – 21 с.

Zabarenko Iu.O. Ekonomichnyi mekhanizm podatkovoho planuvannia na promyslovomu pidpriemstvi: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.08 – Hroshi, finansy i kredyt. – Donetsk, 2008. – 21 s.

8. Загородній А.Г., Єлісєєв А.В. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія. – Львів: Центр Бізнес-Сервісу, 2003 – 152 с.

Zahorodnii A.H., Yeliseev A.V. Podatky ta podatkove planuvannia pidpriemnytskoi diialnosti: Monohrafiia. – Lviv: Tsentr Biznes-Servisu, 2003 – 152 s.

9. Замасло О.Т. Організація управління оподаткуванням на промислових підприємствах України: Автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.02.03 – Організація управління, планування і регулювання економікою. – Львів, 2004. – 21 с.

Zamaslo O.T. Orhanizatsiia upravlinnia opodatkuvanniam na promyslovykh pidpriemstvakh Ukrainy: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: spets. 08.02.03 – Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia i rehuliuivannia ekonomikoju. – Lviv, 2004. – 21 s.

10. Оліховський В.Я. Теоретичні аспекти податкового планування // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – №722. – С. 177–181.

Olikhovskiy V.Ia. Teoretychni aspekty podatkovoho planuvannia // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika».— 2012.— №722. — S. 177–181.

11. *Поддєрьогін А.М., Черненко В.К.* Корпоративне податкове планування у фінансовому управлінні підприємством // Фінанси України.— 2011.— №4. — С. 47–54.

Poddierohin A.M., Chernenko V.K. Korporatyvne podatkovе planuvannia u finansovomu upravlinni pidpryiemstvom // Finansy Ukrainy.— 2011.— №4. — S. 47–54.

12. *Супруненко С.А.* Податкове планування як засіб гармонізації взаємовідносин держави та суб'єктів господарювання // Економічний аналіз: Збірник наук. праць.— 2013.— Т. 13. — С. 194–200.

Suprunenko S.A. Podatkove planuvannia yak zasib harmonizatsii vzaiemovidnosyn derzhavy ta sub'iektiv hospodariuvannia // Ekonomichnyi analiz: Zbirnyk nauk. prats.— 2013.— Т. 13. — S. 194–200.